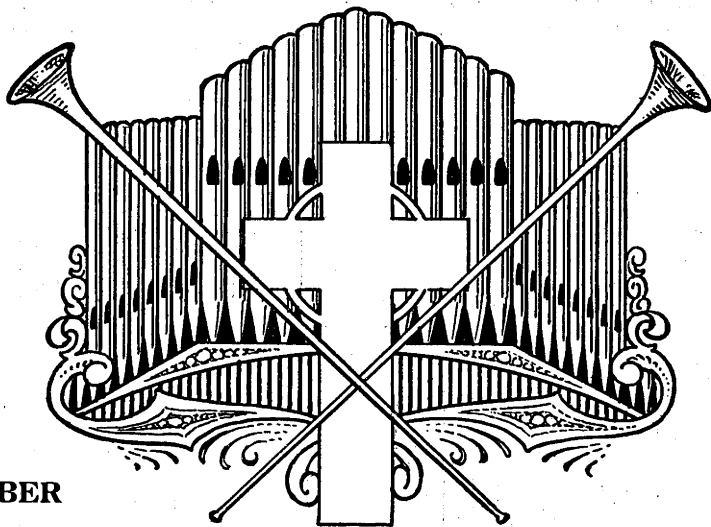

TIDSKRIFT FÖR KYRKOMUSIK OCH SVENSKT GUDSTJÄNSTLIV

OKTOBER

1928

TREDJE ÅRGÅNGEN.

UNDER MEDVERKAN AV

PROFESSOR OTTO OLSSON, STOCKHOLM, MUSIKDIREKTÖR SVANTE SJÖBERG, KARLSKRONA
SAMT KOMMINISTERN, TEOL. LIC. KNUT PETERS, HÄSTHOLMEN

UTGIVEN AV KOMMINISTER ARTHUR ADELL, STJÄRNORP

REDAKTIONENS ADR.: STJÄRNORP, RT. 4 A. EXPEDITIONENS ADR.: GLEERUPS FÖRLAG, LUND

Innehåll:

Domkyrkoorganist *H. Weman*, Upsala: »Utgångsstycket», I. — Lektor *A. E. Friedlander*, Råsunda: Franska evangeliska sånger i svensk översättning, II. — Komministern, Teol. Lic. *G. Rosendal*, Trälleborg: Om predikans förnyelse, III. — *C. Sn*: Om apostolikum och dess ingress. — Musikdirektör *J. Nyvall*, Råsunda, Docent *C.-A. Moberg*, Upsala, och *A. Adell*: Ett genmäle och ett svar. — Recensioner. — Meddelanden.

LUND, C. W. K. GLEERUPS FÖRLAG

Pren.-pris 4:50.

Innehållsförteckning.

Uppsatser.

	Sid.
A. Adell: Kyrkosångsmötets eftermäle i utlandspresen	43, 58
— » — Matteuspassionen i Leipzigs Thomaskyrka	67
— » — Kyrkomusikaliskt från Köpenhamn	98
A. Adell, K. Peters: De-tempore-principen i högmässan	82
F. M. Allard: Har Luther komponerat flerstämmig sång?	49
— » — Michael Praetorius Creutzburgensis	86
— » — Johann Walther	129
— » — Den polyfona tonsatsen i Kyrkans gudstjänst	177
G. Aulén: Prästernas och kyrkomusikernas liturgiska och kyrkomusikaliska utbildning	17
B. Cnattingius: Medeltida textil konst	181
S. Dahlquist: Instruktionskursen i kyrklig konst och kyrkovård i Örebro den 25—28 juli 1928	137
J. A. Eklund: Till högmässa	1
E. Fant: Västra Tollstads kyrkas restaurering	52
R. Forssman: Körtledarkursen i Motala	127
A. E. Friedlander: Den evangeliska diktningen inom den reformerta och lutherska kyrkan i Frankrike	101, 113, 133
— » — Franska evangeliska sånger i svensk översättning	135, 147, 164
D. Glimborg: Introitus- och gradualcyklarna	41
F. Hjort: Högre och lägre organistexamen	55
W. Huus-Hansen: Musikken i gudstjenesten	182
Kyrkomusiker: Något om psalmvalet vid högmässan	142
E. Liedgren: Psalmundervisning	161
G. Lizell: U. L. Ullman och det svenska gudstjänstlivet	8
C. A. Moberg: Kyrkomusikaliska begreppsbestämningar	27
— » — Kyrkomusikalisk forskning och praxis	70
P. Nilsson: Lovoffer	1
K. Peters: Ett svenskt hymnologiskt standardverk	33
— » — Credo (till musikbilagan)	42
— » — Den svenska reformationstidens gudstjänstliv	65
— » — De liturgiska färgerna	118
G. Rosendal: Om predikans förnyelse och tillika några ord om nutida predikolitteratur	38, 107, 150
A. Runbäck: Gamla orglar och nya	36
— » — Orgelns användning vid gudstjänsten	91
— » — Något om disponering av mindre orglar	123
J. Smend: Evangelisk tysk kyrkomusik i nutiden	10
H. Weman: J. S. Bachs Juloratorium	15
— » — Musikaliska Akademiens organistkurs och körtledarekursen i Upsala	139
— » — Utgångstycket	145, 166
D. Ahlén: Prästernas och kyrkomusikernas liturgiska och kyrkomusikaliska utbildning	21
— » — Den sextonde tyska Bachfesten	169
— » — Palestrinakören	184

Redogörelser och större meddelanden.

	Sid.		Sid.
Tvenne allmänna kyrkoböner	81	Stockholms Kyrkomusikerförening	64
Apostolikum och dess ingress	155	Maria kyrkokörs jubileum	78
6:e allm. kyrkosångsmötet i utlandspresen	43, 58	Vimmerby kyrkokör	191
Kyrkosångens Vänner	16, 30, 61, 191	I kyrkomusikfrågan: genmäle och svar (J. Nyvall, C. A. Moberg, A. Adell)	156, 188
Sveriges allmänna Organist- och Kantorsförening	31, 143, 191	1697 års koraltalmbok	191
Sveriges Kyrkosångsförbund	16, 31, 79, 191	Koralnämnden	143

	Sid.		Sid.
<i>Nytt svenskt preludieverk</i>	128	Palestrinakören	100, 144, 184
<i>Samlingsverk: Praetorius</i>	32	<i>Norge: Organistfor. 7:e landsmöte</i> ..	13
Scheidt	191	Liturgisk nämnd	77
<i>Körledarekurser: i Motala</i> .. 64, 79,	127	<i>Finland: Kyrkosångssträvanden</i>	29
i Upsala	139	Kyrkosångsfest i Helsingfors ...	78
i Ljungskile	187	Utställning av kyrklig konst ...	144
<i>Kurs i talteknik i Karlstad</i>	186	Kyrklig sångfest i Gamla Wasa ..	144
<i>Instruktionskurs i kyrklig konst och</i>		Kyrkomusikdagar i Helsingfors ..	160
kyrkvård i Örebro	137	Svenska kantor-organistföreningen	190
<i>Utställningar: av kyrkokonst i Örebro</i>	78	Svenska kyrkosångsutskottet ...	190
av kyrklig textil konst i Stockholm	185	<i>Tyskland: Tysklands evangeliska kyr-</i>	
<i>Striden om Viklaumadonnan</i>	189	kosångsförbund	32, 112
<i>Nya orglar</i>	112, 143, 160	Kyrkomusik i Leipzig	67
<i>Prenumerationsanmälan</i>	192	16:e Bachfesten i Kassel	112, 169
<i>Danmark: Ny preludiesamling</i>	78	<i>England: Handboksfrågan</i>	140
Kyrkomusik i Köpenhamn	98		

Recensioner.

	Sid.		Sid.
<i>S. Appelquist: Vår sång (Adell)</i>	76	<i>G. Jeanson och J. Rabe: Musiken ge-</i>	
<i>G. Aulén: Liturgiska förnyelsesträvanden</i>		nom tiderna (Rosendal)	76
och evangelisk kristendom		<i>Kyrklig sång (Adell)</i>	174
(Peters)	46	<i>Körkompositioner för blandad kör</i>	
<i>E. Berglund: Om predikan (Rosendal)</i>	153	(Adell)	174
<i>A. Branting och A. Lindblom: Medeltida</i>		<i>E. Leufvén: Upplysningstidens predikan</i>	
vävnader och broderier i Sverige		(Rosendal)	108
(Cnatingius)	181	<i>E. Liedgren: Svensk psalm och andlig</i>	
<i>Y. Brillioth: Studier i nutida anglikansk</i>		visa (Peters)	33
förkunnelse (Rosendal) ..	153	<i>G. Lindberg: Johannes Rudbeckius</i>	
<i>S. Dahlquist: Vanlig skrud och prydnad</i>		som predikant (Rosendal)	40
(Peters)	118	<i>Melodier till Svenska Mässan (Peters)</i>	77
<i>K. Englund: Bachstudiet (T. A—d)</i> ..	188	<i>A. Mendelssohn och O. Richter: Choral-</i>	
<i>J. Foss: Organist- og Kantor-Embederne</i>		kalkantaten till Liedern Paul Ger-	
i København (Adell)	48	hardts (Adell)	176
<i>N. Fransén: Liturgia suecana, II. Årke-</i>		<i>A. Mendelssohn och O. Richter: Chor-</i>	
biskop Laurentius Petri d. ä:s gudstjänst-		gesänge alter protestantischer	
ordning (Peters)	65	Meister (Adell)	175
<i>B. R. Hall: Biskop Johannes Rudbeckius</i>		<i>D. Olson: Körsånger för kyrkoårets</i>	
Predikningar (Rosendal) 40		högtider (Adell)	174
<i>O. Hippel: Studier till predikans historia</i>		<i>R. Otto, G. Mensching, R. Wallau: Li-</i>	
under nyromantiken (Rosendal)		turgische Blätter (Adell)	76
.....	109	<i>B. Ozenstierna: Rösterna av en som ropar</i>	
» — Det kristologiska problemet		i öknen (Rosendal)	153
under nyromantiken (Rosendal)		<i>G. O. Rosenqvist: Kyrkans förkunnelse</i>	
.....	109	och nutidsläget (Rosendal)	153
» — Om den kyrkligt religiösa brytningen		<i>D. Rudin: Något om de rytmiska koralerna</i>	
under 1800-talets andra årtionde		(Allard)	187
(Rosendal)	109	<i>R. Will: Le Culte. Etude d'Histoire</i>	
<i>K. Hult: Johannes Rudbeckius (Rosendal)</i>		(Rosendal)	159
.....	40	» — Le Culte mystique (Rosendal)	159

In Memoriam.

	Sid.
Kantor <i>Amandus Svensson, Ö. Eneby</i>	16

Musikbilaga.

	Häfte.		Häfte.
<i>H. Albert: Jag är, o Herre, i din makt</i>	9	<i>K. Peters: Credo (Nicenum), bearbet-</i>	
<i>J. Morén: Motett på Botdagen</i>	3	ning efter 1697 års Koralbok ..	3

Centraltryckeriet

NOTSTICKERI

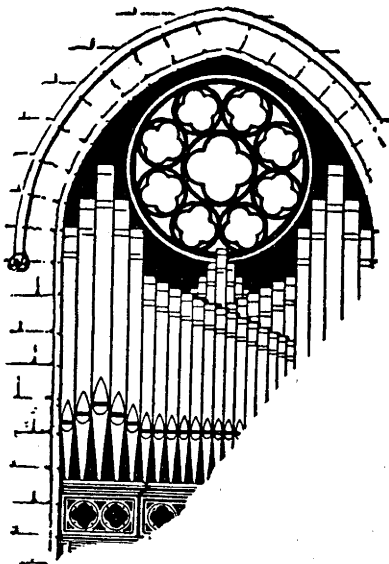
och tryckeri för

MUSIKALIER

alla slag.

Stockholm

Vasagatan 16 & 18 - Vid Centralstation och Spårvägens huvudlinjer

Tonskönhet

och ett gediget omsorgsfullt utförande giva våra

— KYRKOORGLAR —

en rangplats inom modern orgelbyggnadskonst.

**A. MÅRTENSSONS ORGELFABRIK
LUND.**

»Utgångsstycket».

I.

En omgång postludier med hänsyn till kyrkoåret.

»Bättre tiga än illa tala» är ett gammalt hederligt ordstäv, som man mer än en gång skulle önska borde bli tillämpat, när det gäller de båda musicerande solisterna i våra kyrkor, liturgen och organisten. Än är det den förre, som med en enda liten futtig, undersvävandekvartston småsnålar med tonhöjden, än är det den senare, som med frikostiga händer blandar tonarter till en s. k. modulation, där längd och skönhet tävla om herravälde (över organisten). I båda fallen tycks man vara ganska obekymrad om en lyssnande församlings välbefinnande, än mindre överdrivet hänsynsfull mot »Den sköna Herrens gudstjänst». Huru mycket bättre vore det ej, om båda i ödmjukhet erkände sin oförmåga genom att tiga! Den alltför sångträngde liturgen borde betänka, att liturgisk sång är en svårlärd konst (oftast olärd förkonstling!) men även komma ihåg, att det »liturgiska talet» oftast når längre än den oliturgiska sången. Den planlöst omkringirrande organisten borde likaledes (n. b. under gudstjänsten!) helt avstå från alltför långvariga försök att komma till rätta med en modulation och hellre med ett enda kort ackord ange den nya tonarten.

Ett annat tillfälle, där ovan citerade ordstäv ävenledes borde tillämpas, är understundom vid själva gudstjänstens slut. Det s. k. utgångsstycket gör på många håll ännu skäl för namnet, ty mångenstädes bidrager det med sitt ringa sammanhang med gudstjänsten eller sitt okyrkliga innehåll att köra församlingen på dörren. Helt till det förgångna torde man ännu ej kunna

förskriva de sagolikt klingande namn på »utgångsmarscher», som ännu kunde tillåtas och stundom fordrades för några år sedan, men numera lyckligtvis ej anses höra samman med god ton. Likväl är ännu hos många organister föreställningen om utgångsstycket tyvärr sammankopplad med begreppet »Marschalbum», och mångenstädes utgör ett sådant album ännu organistens enda, eller rättare enda använda tillgång vid val av utgångsstycke. Det är givet, att utgångsstyckets uppgift under sådana förhållanden intet har med firandet av en Herrens heliga gudstjänst att skaffa.

Hur bör då utgångsstycket eller hellre postludiet vara till karaktär och innehåll för att fylla en uppgift?

För att besvara den frågan måste vi givetvis klargöra, huruvida postludiet som sådant överhuvud taget har någon plats i samband med firandet av gudstjänst. Att detta är fallet, torde framgå därav, att postludiet med all sannolikhet från första början framsprungit som ett spontant och äkta uttryck för ett inneboende behov att än i en »jubilation», »som krävde de hundrade strupar, orgelverket förser, och med de väldiga bälgarnas lungor» uppstämman ett »Te Deum laudamus», än i en »lamentation» såsom »smärtans och sorgernas tolk» låta gudstjänsten klinga ut i ett »Crucifixus». Det stannar från den tid, då organisten mera än nu såg sin uppgift ej endast som kyrkomusiker utan även som en Herrens tjänare, då mera av inspiration och religiös

övertygelse tvang honom att på sitt sätt frambära ett tack för alla Herrens under.

Ursprungligen en fri improvisation över någon koral eller något liturgiskt tema, övergick postludiet så småningom under mindre konstförfarna händer till att bliva uppspelning av efter hand upptecknade improvisationer. I de fall, där oförmåga och bristande förståelse i förening var avgörande, låg det senare nära till hands att med »lätt gods» tillfredsställa en ytlig smakriktning. Trots allt kvarstår likväl en tradition, att orgeln skall ljuda efter gudstjänsten, men det vore väl ej alldeles otänkbart, att postludiet åter skulle kunna få tillbaka sin karaktär av ett i musik omsatt uttryck för gudstjänstens innehåll. Den för ett sådant musikuttryck mera känslige kyrkobesökaren skulle då ännu vid utträdet ur helgedomen påminnas om dagens betydelse, den mindre känslige skulle åtminstone ej störas av något gudstjänsten ovidkommande.

Om detta skall uppnås, måste givetvis särskilda krav ställas på såväl organisten som på själva postludiet. Organisten måste lära sig inse, att postludiet liksom preludiet faller inom den liturgiska ramen, att spelningen av postludiet ej blir det länge efterlängtrade tillfället, då han äntligen skall »få göra sig». Mången gång får man näml. det intrycket, att organisten nödvändigt skall visa, vad han duger till som teknisk orgelspelare, för att få framstå i möjligast bästa dager. Det är ju tydligt,

att en dylik uppfattning ej hör samman med en rätt förståelse för postludiet, som tvärtom fordrar avståndstagande från all självhävande.

Vad själva postludiet beträffar, kan man som allmän fordran uppställa det kravet, att det till sin karaktär skall vara värdig kyrkomusik. Detta krav förefaller lika naturligt som berättigat, men likväl kan man nog påstå, att man mångenstädes alltför ofta bryter mot den enkla fordran på kyrklig stil. Sentimentalt svammel av välkända in- och utländska märken omväxlar ofta med bombastisk frasmusik, som med sin tomhet och ytlighet föga höra samman med en svensk högmässa. Likväl kan man icke undgå att bliva förvånad, när man märker, med vilken begärlighet just denna slags musik anammas av såväl organist som publik. Det vore säkerligen mången gång välgörande, om kritiken, som när det gäller predikantens olater i tal och åtbörder är ovanligt påpasslig, skärpte sitt öra, även när det gäller att uppfatta såväl äkta som falska åthävor inom kyrkomusiken. Initiativet till den rätta värderingen av sann kyrkomusik är dock givetvis organistens sak. I postludiespelningen har han ett osökt tillfälle att på sitt område verka missionerande för den äkta kyrkomusiken.

I det följande skall jag söka belysa, hur enligt min mening postludiespelningen i praktiken bör gestalta sig för att nå ovannämnda syftemål.

H. Weman.

Franska evangeliska sånger i svensk översättning.

II.

César Malan.

Je veux chanter de tout mon coeur.

1.

Jag sjunga vill, hur, Jesu kär,
 Du i din kärlek trogen bliver;
 Allt gott, som du var dag giver,
 På nytt mig därom vittne bär.

I dig blott har jag städs min frid,
 En frid, som skall fullkomlig vara,
 Min Gud skall denna frid bevara
 Åt mig i all min levnads tid.

Att frälsa mig du villig var,
 Min syndaskuld du har avtvagit,
 Min tillflykt jag till dig har tagit,
 Och hoppet om din hjälp jag har.

Min Frälsare den ende är,
 På vilken jag mitt hopp här grundar,
 Och nöjd med vad i livet stundar,
 Min själ hans ljuva ok städs bär.

Du värdes, Herre, på min stig
 För mig, ditt barn, städs bana vägen,
 Då vid din ledning glad och trägen
 Jag troget här skall följa dig.

2.

Non, ce n'est pas mourir.

Nej, det är icke död att lämna Gud sin själ
 Och säga sitt farväl
 Till dunklet här i världen
 Och till det rena ljusets hem få ställa färdan.

Nej, det är icke död att uti himlen bo,
 Där njuta evig ro
 Och efter jordens strider
 En utsäglig härlighet där nå omsider.

Nej, det är icke död, du Frälsarns trogna får,
 Att följa herdens spår
 Dit, där ur livets källa
 Till dig för evigt friska strömmar skola välla.

Nej, det är icke död att Jesus där tillbe
 Och honom även se
 Sin segerkrona bära
 Bland de utvalda, krönt med oförgänglig ära.

Nej, det är icke död, min Frälsare så kär,
 Att få erfara där,
 Hur den fullkomnad bliver,
 Den kärlek, varav här vår själ du försmak giver.

3.

Ah! laissez-moi, terrestres joies.

I jordens fröjder, lämnen mig, I Jesus blott min fröjd jag har; Han dragit mig från mången stig, Som för min själ fördärvlig var.	Jag trodde frid mig äga då Och prisade min levnadslott, Men Kristus lärt mig att förstå, Att denna frid var döden blott.
Vår värld är full utav begär, Av själskval och fåfänglighet, Snart uti evigt mörker här Försvinner all dess härlighet.	Nej, Frälsare, på lifvets stig Må ingen från dig fjärran gå; Man måste älska, följa dig För att »den goda delen» nå.
Jag vet det, ty min arma själ Har länge vandrat bort från Gud; Befläckad blev — jag vet det väl — Min själ av synd emot hans bud.	Så vill jag under all min tid I tron dig följa, Herre kär, Och jag skall nå den sanna frid, Som blott hos dig kan vinnas här.

Edm. Schérer.

Je suis à toi; gloire à ton nom.

Jag tillhör dig; ditt namn ske pris och heder!
Min Frälsare, din lag städs leder mig.
Jag tillhör dig, dig älskar och tillbeder;
Jag tillhör dig, jag tillhör dig!

Jag vandrat har i tvivel långa tider,
Med hjärtat tomt och döden framför mig.
Då spred du ljus uppå min stig omsider;
Jag tillhör dig, jag tillhör dig!

Min vandring sökte världen fordom länka,
Nu leder Jesus Kristus städs min stig.
Ditt ok är ljuvt, du evig frid kan skänka,
Jag tillhör dig, jag tillhör dig!

Med öppna armar, blickar kärleksrika
Den gode Frälsaren mottagit mig,
Och från hans sida vill jag aldrig vika;
Jag tillhör dig, jag tillhör dig!

Då dig jag fann, jag allt med dig har funnit,
Och genom tron den lyckan skänktes mig;
Jag vila för min själ hos dig har vunnit;
Jag tillhör dig, jag tillhör dig!

Ej skall mitt namn, i livets bok inskrivet,
Utplånas, ingen drar mig från din stig,
Du råder över döden, över livet;
Jag tillhör dig, jag tillhör dig!

Varhelst jag än på denna jorden hamnar,
 Min Frälsare, min Gud, jag tillhör dig!
 Och då du i din himmel mig omfamnar,
 Jag tillhör dig, för evigt dig!

Adolphe Monod.

Que ne puis-je, o mon Dieu.

O, kunde jag, min Gud, min frälsnings Gud, dig prisa
 Och fylla med ditt lov för allt, du mig beskär,
 Båd' jord och himlar, att min tacksamhet bevisa,
 Jag sade hela världen, hur jag lycklig är.

Jag lycklig känner mig, då jag din röst får höra,
 Och må det ordet »Varde ljus», då mörkt det var,
 I varje nöd mitt hjärta lugn och tröst tillföra
 Och säga mig: »Du väg till räddning funnit har».

Jag lycklig är, då inför dig jag faller neder
 Och utur stoftet sänder böner upp till dig,
 Och som en son sin far om allt dig barnsligt beder,
 Bekänner synd och tror, att du förlåter mig.

Jag lycklig är din dag, som såg fullbordat bliva
 Ditt verk ur intet och din son gå ur sin grav,
 Då templen öppnas, dit de trogna sig begiva,
 Och där min tro blir stärkt, att den ej tynar av.

Jag lycklig alltid är, ty Gud min fader bliver,
 Min broder Kristus är, hans Ande är mig när;
 Ej helvetet mig skadar, jorden intet giver
 Åt den, som Gud och himlen har av hjärtat kär.

A. Vinet.

O Seigneur! O Sauveur.

O du vår Frälsare, dig våra läppar prisa,
 Men med vår sång må våra verk förena sig!
 Om våra gärningar vår kärlek ej bevisa,
 Den skönsta sång är utan värde inför dig.

Du föddes hit att tjäna, detta var din ära,
 De dinas kännemärke tjänarsinnet är;
 Den det ej har men tror om dig sig vittne bära,
 Han tror dock icke än och håller dig ej kär.

Hur, Herre, kan jag tro de löften, du har givit,
 Och likväl icke tro på dina helga bud?

Hur kunna hoppas på vad av dig lovat blivit,
Och dock ringakta lagen, given oss av Gud?

Har den väl dött på Golgata för alla tider,
Den Kristi kärlek, som ett skydd för arma är?
Nej! där den föddes och kring jorden än sig sprider,
Och som en dyrbar skatt den söker smärtan där.

A. E. Friedlander.

Om predikans förnyelse och tillika några ord om nutida predikolitteratur.

III.

Om man vid en överblick av den predikolitteratur, som utkommit i vårt land under de sista tvenne årtiondena, riktar uppmärksamheten på de loci, där förkunnelsen framföres med ett pathos, som förräder, att predikan framträder med vissa krav på auktoritet, skall man, med undantag för den schartauanska förkunnelsen och ett par predikanter, tillhörande andra riktningar, genomgående finna, att auktoritetsanspråken befinnas vila antingen på en intellektuell *personlig övertygelse* eller ock på en emotionellt präglad *frälsningsvisshet*.

I det förra fallet finna vi auktoritetens pathos, när predikantens framställning blir som mest kongruent med hans egen uppfattning. Vid sådana tillfällen, då han av hänsyn till Kyrkans bekännelse eller den rådande uppfattningen bland åhörarna avlägsnar sig från sina egna personliga åsikter, blir gärna förkunnelsen matt och osäker. Men på samma gång, som predikanten fruktar att uppträda såsom bindande auktoritet för sina åhörare i fråga om trosuppfattning, kommer han dock genom själva det myndighetens och säkerhetens pathos, varmed han förkunnar sin personliga övertygelse i de frågor,

han berör, att verka som auktoritet. Om nu förkunnarens personliga övertygelse är en annan än den, som Kyrkans bekännelser giva uttryck åt, kommer hans predikan att på de punkter, där den framträder som mest auktoritativ, strida mot den Kyrkas lära, vars tjänare han är. Alldenstund det nu inte endast är en möjlighet att räkna med utan en empirisk realitet, att av ett flertal framstående predikanter var och en haft eller har sin egen uppfattning av Kyrkans lära, vilken uppfattning de framföra med ovan påtalade övertygelsens pathos, kommer en visserligen hänsynsfull men icke desto mindre en den kyrkliga enheten och trosgemenskapen splittrande anarkism i fråga om lärrouppfattningen att prägla förkunnelsen. Personlig övertygelse kommer att intaga bekännelsens plats, gemenskapen ersättes med individualism. Denna blir så mycket mera differentierad, som man i förkunnelsen möter hänvisningen till det egna samvetet (den personliga övertygelsen) såsom enda auktoritet. Samvetet får därmed en uppgift sig tilldelad, som det ej kan lösa. Det är nämligen en etisk instans, som reagerar, när dissonans inträder mellan det insedda rätta och det empiriska

handlandet. Samvetet har däremot ingen förmåga att döma om ett om-dömes rent teoretiska sanningshalt. Man förväxlar emellertid samvetet, en i och för sig utomordentligt respektabel instans, med den personliga övertygelsen, som är i hög grad beroende av den övertygade personens uppfostran, bildningsgrad, miljö, temperament och andra tillfälliga faktorer. En persons *fides quae* anses tydligen vara av ringa betydelse, alldenstund man överlämnar den att bestämmas av så oberäknliga faktorer. Det visar sig också mycket riktigt, att tron endast uppfattas såsom *fides qua creditur*. Medan man således föga intresserar sig för vad som tros, bestämmer man trons väsen såsom *fiducia*. Härigenom har man lossat sambandet mellan tro och lära, och man tröttnar inte att triumferande framhålla sin »nya» upptäckt, att »tron icke är ett försanthållande». Under energiskt framhållande av att detta är den reformatoriska uppfattningen av trons väsen, inser man inte, att om man förbiser betydelsen av *fides quae creditur*, man lika gärna kan vara romersk som evangelisk i sin lärouppfattning, då det ju inte är av någon betydelse, vad man tror, utan endast hur man tror, nämligen med uppriktig förtröstan.

Svårigheten ligger däri, att man måste åstadkomma en syntes mellan det objektiva, bekännelsen, och det subjektiva, *fides quae creditur*. Ty ehuru det vill synas, som föreläge full anledning att i reaktionärt syfte ensidigt betona det objektiva, kan det dock icke förnekas, att om förkunnelsen innehåller en *fides quae*, som inte är förkunnarens egen, så mister förkunnelsen sin kraft. Det är inte möjligt att skilja Kyrkans *fides quae* och förkunnarens personliga övertygelse och där-

vid uppställa det kravet, att predikanten skall, oberoende av sin egen uppfattning, framställa Kyrkans bekännelseskrifters innehåll. Ty förkunnelsen är mer än ett referat. »Predikan är Guds Ord.» Jag vill i dessa ord snarare se ett krav på förkunnelsen än ett kvalitativt om-döme. Predikan skall vara Guds Ord. Men icke heller här är det fråga om reproduktion, ty då skulle textläsningen vara predikan. Predikan är Guds Ord, endast när den har Ordet till sin norm. Men den är predikan, i den mån den är ett mänskligt framförande av Guds Ord. Predikanten är organet för Ordet. Han är »rösten av en som ropar». Men alldenstund predikan inte är endast ett referat utan ett mänskligt framförande av Guds Ord, så måste hela människan stå under Ordets inflytande. Detta innebär i här berörda avseende, att hennes *fides quae* står under inflytande av Ordet. Och då förkunnaren tillhör Kyrkan och är hennes tjänare, innebär detta, att han vid forskandet i Ordet har att låta sig ledas av Kyrkans bekännelse. Han står här vid ett val: antingen kan han sätta den personliga övertygelsen framför Kyrkans bekännelse, eller ock kan han sätta Kyrkans bekännelse främst. I det förra fallet kan man förmoda, att klyftan mellan hans personliga övertygelse och Kyrkans *fides quae* blir allt större. I det senare fallet torde man få räkna med att en viss skillnad kanske alltid kommer att förefinnas, ehuru denna alltmer försvinner, alldenstund Kyrkans bekännelse här tydligen har en auktoritativ ställning. I det förra fallet sätter man den personliga övertygelsen såsom auktoritet (»samvetet»), efter denna får Kyrkans bekännelse rätta sig, menar man och vill ändra Apostolicum och avskaffa

en del andra bekännelser. Bli i stället bekännelsen auktoriteten, så behöves detta inte innebära ett tankelöst eller likgiltigt eller resignerat anammande. Det betyder bara, att man inser, att Kyrkans åldriga bekännelse är mera respektabel, törhända även skarpsinnigare och djuptänkare än den egna, av tidsandan, miljön och moderna riktningar inom teologi och tänkande influerade personliga övertygelsen. Inför mycket måste man kanske alltför stå frågande, ja tvivlande. Men hållningen är en ny. Man ser icke med överlägsenhet och förakt på det man ej kan omfatta. Man säger: »Herre, jag tror. Hjälps min otro.» Och man förbjuder klarheten under träget tänkande och forskande, övertygad om att en sanning ligger förborgad i Kyrkans bekännelse, även på sådana loci, där man ej funnit överensstämmelse mellan ens egen personliga övertygelse och bekännelsens *fides quae*.

Det är tydligt, att Kyrkan icke vinner anseende genom den brist på gemenskap i fråga om *fides quae creditur*, som är en så beklaglig företeelse i vår nutida förkunnelse. Att Kyrkan mistat sitt inflytande, beror visserligen inte bara på detta, men vi hava här en viktig faktor att räkna med. Utan att ingå på en analys av orsakerna kan man dock påstå, att en anledning till männens avståndstagande från Kyrkan till stor del beror därpå, att de stå främmande för dess bekännelse. Förkunnarens personliga övertygelse torde i allmänhet icke vara av så intressant art eller äga sådana dimensioner, att den intresserar eller inger respekt. Det är obestriddt, att *ingenting är så nödvändigt för vår tids förkunnelse som att, under återvändande till Ordet och bekännelsen, söka göra dessa tillgängliga och förstälga för tidens män-*

niskor, framför allt dess män. Detta sker inte genom att avkorta eller förtolka Ordet och bekännelsen. Det sker endast genom att omtala dess sanningar på ett efter tidens sätt att tala och tänka avfattat språk och utformade tankegångar. Den schartauanska metoden har här mycket att lära tidens förkunnare genom sin intellektuella klarhet och reda.

En annan typ av nutidsförkunnelse hava vi i den, som framhåller *frälsningsvissheten* såsom det centrala. Såsom den föregående typen visar släktskap med rationalism, företer denna senare beröringspunkter med pietism. Förlades i den förra auktoriteten till intellektet (den personliga övertygelsen), så har den här sin plats i känslan (frälsningsvissheten). Predikantens förnämsta angelägenhet blir att övertyga om Guds nåd och faderliga godhet samt föra sin åhörare till frid och glädje i vissheten om frälsning. Det torde vara obestriddt, att det i nutida förkunnelse förekommer alltför mycket pjunkigt tal om själen. Man förbiser Guds ära och Guds rike för den egna själens frid och salighet. Talar man emellertid om Gud, framställs han såsom god, faderlig, välvillig, sentimentalt och menlöst välmående. Kategorierna Guds vrede och Guds dom avvisas. De oroas själen. Detta får ej ske, ty dess frälsningsvisshet grundar sig på en viss psykologisk kvalitet: frid med Gud. Här ligger själva felet. Ty frälsningsvissheten kan endast äga sin grund i den gudomliga predestinationen. Denna avvisas i regel av den grupp, som här omtalas, med fruktan och etisk indignation. Men så vitt jag kan se, är det i fråga om min eviga välfärd långt tryggare att lita på Gud än på mitt eget oroliga, ombytliga hjärta. Det Gud bestämmer är alltid det bästa, hans predestination är tryggare än

all mänsklig strävan. Predikantens uppgift måste därför vara — i den mån han vill åstadkomma frälsningsvisshet — ej att genom sin personliga påverkan åstadkomma en omvändelse eller ett visst harmoniskt känsloläge, vilka sedan uppfattas såsom kriterium på frälsning, hans viktigaste uppgift är i stället att lära människorna böja sig under Guds vilja och lämna sina själar i Hans hand. Och när det gäller helgelsen, måste lydnadens betydelse mera framhållas. Ej en etisk lydnad men en religiös, en lydnad för Gud själv. Ett sådant religiöst förhållande giver den tredje bönen i Fader vår, »Ske Din vilja», uttryck åt. Det skall då komma en mera manlig klang, en kärvare prägel, en djupare och allvarligare ton i förkunnelsen. Det nu ofta framträdande feminina draget, karakteristiskt för all pietism, skulle något tillbakaträngas. Romantiken i den unglyrkliga förkunnelsen, vars predikan karakteriseras av en emotionellt betonad intellektualism och en intelligent sentimentalitet, får genom samma kärva och manliga drag ett välbehövt korrektiv.

Se vi efter i samtidens svenska homiletik och förkunnelse, finna vi några arbeten, där dessa krav mer eller mindre beaktats.

G. O. Rosenqvist: Kyrkans förkunnelse och nutidsläget. Söderström och C:o, Helsingfors. 332 s. 50 mk.

Yngve Brilioth: Studier i nutida anglikansk förkunnelse. Särtryck ur Teologisk tidskrift. 102 s.

Emil Berglund: Om Predikan. Studier och tankar ur själavårdssynpunkt. Diakonistyrelsen. 144 s. 1,50 kr.

Bengt Oxenstierna: Rösterna av en som ropar i öknen. Predikningar. 416 s. 4,75 kr.

Lektor *Rosenqvists* arbete är i mer än ett avseende betydande. Det har skrivits, säger auktor, emedan han funnit alltför litet sinne för det personligt andliga livets realiteter och för den miljö, vari nutidsmänniskan lever. Det är redan härav tydligt, att författaren är en lärjunge av Niebergall. Detta framträder ännu tydligare i hans bemötande av Barths och Fezers homiletiska principer samt vid behandlingen av min bok »Nutida teologi och förkunnelsen». Så vitt jag har kunnat förstå — auktor är obestridligen en smula oklar på vissa ställen — vill auktor emellertid ingalunda bestrida, att den transcendentia synpunkten varit förbisedd i förkunnelsen, och han säger uttryckligen, att Niebergall varit ensidigt psykologiskt orienterad i sin homiletik. Men på tal om Fezers skrift »Das Wort Gottes und die Predigt» säger han, att Fezer, som vill uppställa Ordet såsom förkunnelsens norm, har inslagit på en annan väg än homiletiken. Dennas väg kommer »von unten», för att använda Niebergalls uttryck. Och om auktor vill giva plats för det transcendentia i förkunnelsen, sker detta, emedan nutidsmänniskan behöver det. Det är alltså i varje fall tydligt, att auktor vill giva rum för transcendentia motiv, även om han anger förkunnelsens uppgift med följande ord (s. 109): »Förkunnelsen måste m. a. o. föra kristendomen fram som en etisk och social realitet, vars praktiska konsekvenser den drar frimodigt och som är oundgänglig för lösningen av det enskilda och offentliga livets nutidsproblem.» Han sammanfattar kraven på förkunnelsen i ordet realism. Detta ord användes i dubbel bemärkelse: dels skall den i och med kristendomen givna uppenbarelser framställas realistiskt, dels skall denna framställning anpassa

sig efter förhandenvarande realiteter. Se vi emellertid på auktors ställning till Ordet som norm för predikan, heter det (s. 136): »Vi måste ta bibeln, sådan en ärlig forskning visar den vara.» Här framträder således den tidigare påtalade intellektualistiska synpunkten. I följande citat kommer den emotionella till synes (s. 137): »För den enskilde kristne är emellertid den inre erfarenheten i sista hand avgörande för hans övertygelse om bibeln.» I båda fallen framställs en mänsklig aktivitet såsom ett korrektiv till Ordet. Rosenqvists arbete visar sig, från här anlagd synpunkt, vara nära anslutet till den antropocentriskt orienterade teologien, med ett par motiv från den teocentriska. Syntesen är inte nådd, de nya motiven stå oförmedlat bredvid de andra. Deras betydelse blir ringa. Icke desto mindre är det av intresse att konstatera deras förekomst i detta på synpunkter och vida teologiska utblickar rika och även i andra avseenden synnerligen värdefulla arbete.

I professor *Briloths* uppsats ha vi fått den mig veterligen första behandlingen av nutida anglikansk förkunnelse på vårt språk. En sådan framställning var i hög grad önskvärd på grund av vår allt närmare bekantskap med Kyrkan i England. För många torde denna framstå såsom en ensidigt ritualistisk kyrka. Mot denna uppfattning ha vi i föreliggande uppsats ett ypperligt korrektiv. Vad som emellertid här mest intresserar, är det nära sammanhang mellan teologi och förkunnelse, som tycks vara utmärkande för en stor del anglikanska predikanter. Den kyrkliga förkunnelsen utmärker sig, säger auktor, för ett visst akademiskt drag, och innehållet har i hög grad blivit bestämt av de tankar, som röra sig i den angli-

kanska teologien, framför allt incarnationstanken. Såsom typer för sådan teologiskt präglad förkunnelse framställs Henry Scott Holland, som nedlade resultatet av sitt teologiska tänkande i sina predikningar, samt hans efterföljare såsom typ betraktad, den kände och framstående biskopen av Manchester, William Temple. Andra predikanter av samma art, ehuru synnerligen olika i andra avseenden, äro tvenne andra välkända anglikanska kyrkomän, Charles Gore och W. R. Inge. Här bör även påpekas de ord, ärkebiskopen av Canterbury yttrade i en predikan vid en kyrkokongress i Eastbourne 1925, vari han energiskt framhåller nödvändigheten av ingående och oavbrutna teologiska studier, varigenom predikanten får innehåll till sin predikan. Här ha endast ett par av de talrika och intressanta personer, som göra uppsatsen så intressant, kunnat påpekas. Det kan emellertid icke nog framhållas, huru önskvärt det är, att vi få tillfälle att lära känna även predikans art i Kyrkan i England. Tills vidare hava vi endast denna uppsats, som trots sitt begränsade omfång dock genom sin saklighet lämnar talrika upplysningar.

Domprosten *Berglund* uppställer såsom predikans uppgift att förkunna evangelium och ingenting annat. Att förkunnelsen skall vara en helgelse- och omvändelsepredikan innebär ej, att den skulle ha en med den förra sidoordnad uppgift. Det betyder i stället endast, att uppgiften att förkunna evangelium fylles på ett rätt sätt. Detta sker, då förkunnelsen ej endast med dunkla bilder och vaga uttryck talar om det gudomliga väsendet utan med klarhet framställer den uppenbarade Guden i en för människorna fattbar lära, medan å andra sidan den irrationella fördjupningen och koncentra-

tionen kring korset ej saknas. Såsom synes framhåller alltså auktor betydelsen av *fides quae*. Det heter (s. 27): »Att man alltså måste tro något om Gud för att kunna tro på honom, det är självklart». Inställningen mot Niebergall kommer tydligt till synes, då auktor säger, att man visserligen ej skall förbise predikans pedagogiska orientering, men att kravet på sådan inte får förskjuta själva grundprincipen, som är evangeliets framförande; skulle så ske, höjes en protest mot detta krav. Jag tvekar inte att beteckna denna bok som en av de intressantaste och på värdefulla uppslag rikaste i principiell homiletik på vårt språk under de senaste åren. Det är att hoppas, att den skall bliva läst och beaktad av alla, som hava att förkunna evangelium i vår Kyrka.

Greve *Oxenstiernas* predikosamling bär sin egenartade prägel. Ser man på formen, är denna i sin reserverade förnämitet, som dock ingalunda saknar värme, så bärig, att författaren kan taga för predikan helt främmande, ja triviala motiv upp i sin förkunnelse, utan att denna därför blir trivial. Så är t. ex. fallet med predikan på 3. sönd. i Adv. 1927, som börjar på följande, onekligen överraskande sätt: »Tänk dig, min åhörare, att du står invid ett lokomotiv eller annan stor, modern maskin». Julbönen 1927 innehåller en måhända alltför detaljerad skild-

ring av belysningen i våra bostäder. Andra exempel kunna anföras. Det anmärkningsvärda är emellertid, att denna förkunnelse trots detta undgått all vardaglighet och trivialitet. Vad som här mest intresserar, är dock den plats, som tilldelats lyd-nadsplikten i denna förkunnelse. Särskilt tydligt kommer lyd-nadsförkunnelsen till synes i avd. III: Lag och evangelium. Författaren reagerar mot den vekliga förkunnelse av nåd och frid, som han anser präglade nutida förkunnelse i alltför hög grad. Man är tacksam för denna reaktion. Det vilar något av Schar-taus kärva och salta sundhet i författarens ord, hur främmande han än i andra avseenden må stå inför denne den störste predikanten i Kyrkan i vårt land. Detta reaktionära framhållande av lyd-nadsplikten gör författarens förkunnelse till en egenartad företeelse i svensk predikan, som ingen kan underlåta att studera, som vill känna vår nutida predikan. Var och en, som själv har att fylla en förkunnarens uppgift, har även här mycket att lära.

En ny tid håller utan tvivel på att bryta in. Inom teologien ha vi redan länge sett dess särprägel. Nu börja samma drag visa sig i homiletik och förkunnelse. Det är av synnerligt intresse att konstatera, ty det visar, vilken betydelse teologien har för förkunnelsen. *Gunnar Rosendal*.

Om apostolikum och dess ingress¹.

I. Till svenskan i apostolikum.

Vår nya bibelöversättning synes lägga en liten ändring i apostolikum nära.

Som bekant har den gamla över-

sättningens »Gud Fader» utbytt mot »Gud Fadern», eller mot »Gud vår Fader» (t. ex. Gal. 1: 1, 2 o. s. v.) och som en följd därav dess »Gud

¹ Red. anmäler i båda fallen en från insändarens avvikande uppfattning.

Faders» i 1. P. 1: 2 utbytts mot »Guds Faderns» i den nya översättningen, en ändring, som tvivelsutan, om ock till synes obetydlig, är väl motiverad såsom alldeles riktigt och väl också det enda rätta.

Skulle ej konsekvensen fordra, att uttrycket i 2:dra artikeln »Gud Faders» utbyttes mot »Guds Faderns» eller, med den enda riktiga svenskan tillsammans med det föregående »allsmäktig»: »den allsmäktige Gudens, Faderns»?

På samma sätt borde väl i 1:sta artikeln uttrycket »Gud Fader» utbytas mot »Gud, Fadern», eller då väl apostolikum i våra gudstjänster

bör vara ett uttryck för gudsbarnets tro på och bekännelse till sin fader, kanske ännu hellre »Gud, vår Fader», resp. »Gud, min Fader», eller markerande barnskapet kraftigare: »som vår», resp. »min Fader», så att första artikeln på verklig svenska skulle låta: »jag tror på Gud, den allsmäktige, himmelens och jordens skapare, som min Fader» (resp. »vi tro» och »vår»). Visserligen är Gud, såsom det framhållits, vår Herres, Jesu Kristi, Fader, men det som det kommer an på att bekänna, resp. kunna bekänna, är dock, att han är vår, resp. min Fader (eller fader).

II. Ett förslag till ingress till apostolikum.

Ingressen till apostolikum har som bekant vållat ganska mycket besvär, trassel m. m. dyl. Somliga vilja därför helt enkelt avskaffa den helt och hållet eller åtminstone se dess icke-användning tillåten, såsom nu är fallet.

Apostolikum bör ju tolkas evangeliskt, här det sagts. Tron bör vara evangelisk, d. v. s. evangeliets. Då blir det snarare fråga om en tro *på* Gud än en tro *om* Gud. Den »rätta tron» enligt Luthers förklaring till 3:dje artikeln är ju tron på Jesus

Kristus såsom den av Gud för vårt upptagande och bevarande i barnskapet sände frälsaren eller hur man nu vill uttrycka det. Skulle man ej kunna tänka sig en ingress sådan som denna:

»Låtom oss nu med den allmänneliga kyrkan endräktigt bekänna vår tro på Gud och den han sänt, Jesus Kristus.»

(För välljudets skull synes något böra inskjutas mellan »kyrkan» och »bekänna» och då föreslås ordet »endräkteligen».)

C. Sn.

Ett genmäle och ett svar.

I.

Red. av Tidskrift för kyrkomusik och svenskt gudstjänstliv,

Stjärnorp.

Undertecknad, som är prenumerant och intresserad läsare av Eder tidning, önskade härmed göra ett vördsamt påpekande med anl. av en artikel »Kyrkomusikalisk forskning och praxis» av Doc. Carl Allan Moberg i tidningens majnummer. — Ehuru jag inser, att artikelförfattaren ensam är ansvarig i detta fall,

vore jag dock tacksam för ett *redaktionellt* uttalande.

Alltså! På sidan 74 står: »Smakförskämningens gift hotar den allmänna musikkulturen i Sverige vida mindre från danslokalernas jazzorkestrar än från de frikyrkliga samfundens koralböcker». — Kan detta vara författarens mening? Trots allt står man här inför tvenne *till arten* synnerligen skilda företeelser: dansmusik och andlig sång. Det ligger — synes det mig — en avsevärd ringaktning för den

senare i berörda artikel, och trots att jag själv är kyrkomusiker, kände jag mig vid läsningen obehagligt berörd. Kyrkomusikens uppgift är väl nämligen i första hand icke att höja musikkulturen utan att i *sin* mån hjälpa fram människor till levande Gud. Och den andliga sångens historia har visat, att till synes mycket oansenliga sånger ha kunnat bli till rik välsignelse. Dessa föraktade »sånger» äga nämligen ofta inom sig något, som den renodlade kyrkomusikern i vissa fall saknar: *innerlighet*. — Nu kan jag mycket väl förstå, att för en skolad kyrkomusikalisk uppfattning nämnda alster måste framstå som fördömliga: de äga icke i tillräcklig grad kyrklig stil och tangera icke sällan det banala. Mig synes, att båda dessa ytterligheter äro en fara för den andliga sången: den kyrkliga stilen kan bli till en musikalisk tvångströja, som lätt förkväver hjärtats varma tonfall, och å andra sidan kan den friare andliga sången bli så fri, att den upphör att vara andlig. Idealet har för mig sedan många år framstått i en syntes av kyrklig stil och religiös innerlighet. Först när man vågar detta steg, få vi en kyrkoral, som tillfredsställer icke i första hand blott de kyrkomusikaliska finsmakarna utan också församlingen, *folket*. Ty det är *församlingssången*, som behöver förnyas.

Dessa rader äro tillkomna under känslan av att det på vissa håll förefaller att existera något, som kunde kallas kyrkomusikaliskt högmod. Detta har alltid berört mig på ett pinsamt sätt. — Hela den riktning mot en strängare stil och en rikare liturgi, som fått så mäktiga uttryck i denna tid — och som i och för sig kan ha berättigande — kan den måhända icke utgöra en viss fara för det andliga *livet* inom kyrkan? Ty livet *står* dock högre än konsten, liksom innehållet alltid måste tillmätas en högre betydelse än formen. Jag tror, att där Guds Ande får makt över en församling, där *hinner* man icke att tala så mycket om yttre, om än aldrig så vördnadsbjudande former; där skapas nytt liv, som i sin tur skapar nya, levande former. — Under andliga vartider

har man sjungit av *hjärtat* — kanske nog så enkla sånger ibland — men vem vågar påstå, att icke denna sång var *skön*, emedan den bröt fram spontant och levande som en den frigjorda själens jublande segersång?

Det finns kanske — för att nu tala om det tekniska — en »den andliga sångens förnedringsgestalt», som någon så träffande har sagt. Men detta ger oss — som haft förmånen att något tränga in i kyrkomusikens stränga skönhetsvärld — knappast någon befogethet att se ned på den enklare andliga sången eller rent av anse den utgöra en större fara för musikkulturen än — jazzmusiken. — Allt, som ens *stöter* på högmod, bör vara oss främmande. Om vi värdigas utföra tempeltjänst, så må vi också vidga oss därhän, att vi icke i första hand bedöma en företeelse estetiskt utan andligt, icke blott kyrkligt utan framför allt kristligt.

Tillåt mig, innan jag slutar, påpeka ett uttalande i tidningen (samma sida): »De kyrkliga riktningar, som upptaga dagens slagdängor, ge därmed måhända prov på en icke föraktlig skarpsblick men ingalunda på den känsla för helgd och upphöjdhet, som bör prägla det religiösa i alla dess yttringar»¹. — Vilka äro dessa här påtalade »kyrkliga riktningar»? Och vilka äro dessa »dagens slagdängor»? — Till synes föreligger här ett överdrivet uttryckssätt, men det vore av stort intresse att få veta, *vad* som åsyftas. Jag tror ej, att sådana uttryck *gagna* den höga och heliga sak, som vi älska och tjäna; litet mer förståelse för andra »riktningar» skulle kanske inte skada. Vi kunna — tror jag — ändå bevåra vårt estetiska samvete. — Hela denna fråga är ju f. ö. ett verkligt problem, och dessa tankar äro för mig personligen ej nyväckta. Jag hoppas innerligt att ej bli missförstådd och anhåller vördsamt om ursäkt, om jag i något skulle hava missuppfattat Doc. Mobergs i övrigt så intressanta artikel.

Solna i juni 1928.

Eder
Jacob Nyvall.

II.

Genom redaktionens vänliga tillmötesgående satt i tillfälle att taga del av herr Jacob Nyvalls kritik av ett par uttalanden i min art. »Kyrkomusikalisk forskning och praxis» i ett föregående num-

mer av denna tidskrift, ber jag att i största korthet få anföra följande.

Citat nr. 1 (jfr. ovan). Som hr. N. riktigt citerar, anser jag, att »smakförskämningens gift hotar *den allmänna mu-*

¹ Kurs. av undertecknad.

sikkulturen . . . » etc. Om hr. N. sedan anser, att kyrkomusikens uppgift i första hand *icke* är »att höja musikkulturen utan att i *sin* mån hjälpa fram människor till levande Gud», så har detta *icke* med mitt uttalande att göra, eftersom det var fråga om den allmänna musikkulturen. Hr. N:s resonemang i fortsättningen är — med all respekt för min kritikers uppriktiga vilja att förstå och hans välmening — varken logiskt klart eller i sak välgrundat. Om å ena sidan den renodlade kyrkomusiken ofta saknar innerlighet, å den andra somliga andliga sånger icke sällan bli banala, ja, enligt hr. N:s egna ord bli så fria, att de upphöra att vara andliga, så förstår jag icke, varför herr N. vänder sig mot mig, då jag *klandrar* just dessa alltför fria andliga sånger. Vill hr. N. påstå, att de frikyrkliga samfundens koralböcker äro fria från dylika alster? Mitt påstående var och är, att de äro tillfinnandes där i så hög grad, att de utgöra ett allvarligt hot mot den musikaliska kulturen i Sverige. Varför jag finner detta hot större än från jazzmusiken, är inte min skyldighet att besvara just nu i detta svar på hr. N:s kritik. Skälen äro en hel del, vilkas klagörande fordrar utrymme och för vars förståelse krävas något kunskaper i musikhistoria.

Författarens ord om det »kyrkomusikaliska högmodet» känner jag mig icke uppfordrad att besvara. Jag fruktar, att hr. N. icke ändå — trots en god vilja — riktigt satt sig in i de problem, som sammanhåra med en kyrkomusikalisk renässans. Skulle jag våga uttala något i detta sammanhang, så ville jag gärna påpeka, att det är *just de frikyrkliga samfundet, som ratat den Lutherska koralen och bidragit till att i landet införa en massa musikaliskt mindervärdiga, jolmiga (anglikanska) melodier, som icke passa vårt kynne utan genom denna import påtrugats vår musikkultur först under de senare årtiondena. Varest under sådana omständigheter det »kyrkomusikaliska högmodet» sitter, borde även hr. N. vara på det klara med. Vill hr. N. påstå, att*

de frikyrkliga församlingarnas sångböcker tillkommit »under andliga värtider», att de äro utflöden av »Guds Ande», att »denna sång var *skön*, emedan den bröt fram spontant och levande som en den frigjorda själens jublande segersång», så må det vara hans ensak. Onekligen är beskrivningen vacker, men huru förhåller den sig till verkligheten? Och tillåt mig en fråga, hr. Nyvall! Varav kommer det sig, att vi alla (inklusive herr Nyvall) böra känna en sådan pietet inför den frikyrkliga församlingssången, under det att dessa samfund själva så pietetslöst behagat avskära den kyrkomusikaliska tradition, vilken bygger på nära två årtusendens arbete, ideal och religiösa känslösvärld?

Citat nr. 2 (jfr. ovan): Jag kan inte tro, att hr. N. står alldeles så oförstående, som hans ord ge vid handen, för *vilka* kyrkliga riktningar, jag med detta citat avser. Frälsningsarméns taktik att göra s. k. *kontrafakter*, d. v. s. sätta en slags religiös text till dagslagdängor, är väl inte okänd. Måste man verkligen namnge några »körer», d. v. s. sånger med refräng, för att inte hr. N. skall beskylla mig för »*överdrivet* uttryckssätt».

Jag slutar som hr. N.: »Hela denna fråga är ju f. ö. ett verkligt problem . . .», ja, just därför måste vi försöka att se på saken i stort och objektivt skärskåda, vad som är musikaliskt mindrevärdigt. Jag ber hr. N. vara vänlig att genomläsa min art. »Kyrkomusikaliska begreppsbestämningar» i denna tidskrifts februariummer (1928), vari jag sökt klagöra, vad som skiljer andlig musik från liturgisk. Vad som vidare skiljer en god melodi från en dålig, det kan jag icke lära hr. N.; därvidlag måste uppfostran och sund musikalisk smak vara avgörande.

För det intresse, hr. N. visat denna fråga, tackar jag honom.

Uppsala d. 22. 8. 1928.

Carl Allan Moberg,
Fil. d:r, docent i musikhistoria med musikteori
vid Uppsala universitet.

III.

Musikdirektör Nyvall har i sitt genmäle begärt ett redaktionellt uttalande i denna fråga. I huvudfrågan om värderingen av de andliga sångerna, kunna vi kortast göra det genom att hänvisa till de artiklar i detta ämne, av kyrkoherde F. M. Allard, som införts i årgång 1926 sid. 49 ff. och 85 ff. samt i årgång 1927 sid. 97 ff. Med fullt instämmande citerar jag ur den första uppsatsen följande

(sid. 56): »Får kristendomens höga idéinnehåll en bristfällig form i textavfattning eller melodi, måste denna form förr eller senare giva vika för bättre utformningar. Det höga idéinnehållet fördrager ej det mindervärdiga, även om det understundom kan nedlåta sig därtill. Likasom Guds Son blott en tid vandrade här nere i förnedringsgestalt men i denna gestalt ej mer skall uppenbara sig, så kunna

de religiösa idéerna ej alltjämt vandra omkring oss i tiggareskepnader, utan de måste tillägna sig den skönaste form. —

Härtill ett par anteckningar i marginalen till några punkter i Herr Nyvalls genmäle. Jag gör dessa anteckningar icke därför, att dessa punkter äro för Herr Nyvalls resonnemang av väsentlig betydelse, utan därför, att de äro några ofta upprepade inpass, som synes bestickande men som ej tåla ett närmare skärskådande.

1. Herr N. skriver: »Hela den riktning mot en strängare stil och en rikare liturgi, som fått så mäktiga uttryck i denna tid — och som i och för sig kan ha berättigande — kan den måhända icke utgöra en fara för det andliga livet inom Kyrkan?» — Uppställer man frågan på detta sätt — vilket ofta sker nutilldags — har man därmed förutsatt, att strävandet efter den rikare formen innebär ett sysslande med formen för formens egen skull och att detta strävande icke utgör ett uttryck för ett andligt liv, som med skapandets inre tvång vill utgestalta formen, så att den utgör ett i görligaste mån adekvat uttryck för den andliga upplevelsen. Det torde ej vara för mycket begärt, att ett sådant påstående — i sig innebärande en fruktansvärd dom över en samtida rö-

relse — bör stödjas av bevis. — Vidare måste här sägas, att om ett andligt liv ej tar sig uttryck i omsorg om formen, löper livet självt fara att vanställas och dess andliga innehåll att avtrubbas. I arbetet med formens utgestaltande måste anden bevisa sin livskraft. Ty lika visst som »Form utan Ande är tom», lika visst är ock »Ande utan form död» för att citera skaldens ord.

2. Herr N. skriver: »Under andliga vartider har man sjungit av *hjärtat* — kanske nog så enkla sånger — men vem vågar påstå, att icke denna sång var *skön*, emedan den bröt fram spontant och levande som en den frigjordas själens jublande segersång?» — Denna sång var och är *skön* i den mån, som den varit eller är ett i huvudsak sant uttryck för den andliga upplevelsen. I samma mån den andliga upplevelsen ej rymmes i dessa sånger, d. v. s. då själen, när den är uppriktigt införd sig själv, måste konstatera inkongruens mellan upplevelsen och dess uttryck, mellan innehåll och form, är och blir denna sång *oskön*, ty den är osann, den är en förklädnad, och all andlig förklädnad är *oskön*, icke blott den överdrivet rika men ock den demonstrativt torftiga.

A. Adell.

Recensioner.

Robert Will: *Le Culte, Étude d'Histoire et de Philosophie religieuses*. Tome premier. Strasbourg, Paris 1925. 458 s. 40 fr.

Robert Will: *Le Culte mystique*. Strasbourg, Paris 1924. 47 s. 1,40 fr.

Robert Will, professor vid den protestantiska fakulteten i Strasbourg, har med dessa tvenne arbeten framlagt ett par utomordentligt intressanta studier i kultens väsen. Det förra framställer trenne kultiska typer: *Le sacrifice*, *le mystère*, *la prière*. I den första typen ser författaren ett medel till mystisk gemenskap samt en »principe de spiritualité religieuse et morale». Denna typ får emellertid en relativt kortfattad behandling. Den andra typen, *le mystère*, under vilken rubrik såväl Dopet som Nattvarden (inom de olika konfessionerna) analyseras, får ett något större utrymme, under det att det egentligen är den tredje typen, *la prière*, som synes mest ha intresserat författaren. Här beskrives predikan. Den betraktas såsom ett kultiskt moment i Gudstjänsten. Predikan är en »fonction prophétique (sacramentelle)»,

och dess uppgift är att föra fram tillbedjan samt giva åhöraren en numinös förnimmelse av den Heliges presens. Den är alltså i sin fullkomning en bön. Men inte endast en individuell bön. Ordet giver solidaritet, och predikan är att anse såsom en kollektiv bön, emedan den, såsom Luther säger, är Guds Ord. Den är då en *communio* mellan Gud och församlingen i ordets form, alltså enligt Wills definition en bön. Sakramenten, som förut behandlats såsom *sacrificiella* och *mysteriösa* faktorer i Gudstjänsten, framställas nu här såsom *bönemoment*, i det att de innehålla »une expression symbolique et une confirmation effective de la communion divine». Till den kulturella bönen räknas även »le cantique et la musique religieuse». Koralen får här en historisk undersökning samt en essentiell analys, båda av stort intresse.

Will anser, att det gudomliga i kulten visar sig dels såsom mysteriet, dels såsom uppenbarelse. Dessa tvenne former hava nu motsvarande korrelat i de »kultiska attityderna», tillbedjan (*l'adoration*)

och uppbyggelse (l'édification). Denna sista framställning är måhända från viss synpunkt den mest intressanta. Man måste emellertid beklaga, att författaren med sina både vida och djupa insikter i kulten icke förstått, att liturgien icke låter sig praktiskt utforma efter aldrig så skarpsinniga analyser av dess väsen. Den är nämligen historiskt bestämd genom traditionen. Nu slutar författaren sin ytterst värdefulla undersökning med ett förslag till Gudstjänst av synnerligen tvivelaktigt värde, ett förslag, vari de tre typerna och de tvenne attityderna i kulten skulle komma till sin rätt. Förslaget står i bästa överensstämmelse med den föregående analysen men saknar den rot, som skulle skänkt det liv, nämligen försänkning i traditionen.

I »Le Culte mystique» vill författaren söka giva ett svar på frågan »Är kulten

överhuvudtaget förenlig med mystikens väsen?» Svaret sökes genom en religionshistorisk revy. Resultatet bliver, att mystiken i fråga om det synliga (»rayon visuel») visar sig älska dunklet, skuggorna, mörkret och natten, liksom den i »sphère spatiale» söker tomheten, vidden och för-enklingen i linjerna. När det gäller ljud, är tystnaden mera uppskattad än tonen, tonen dock mera än ordet. I tankens värld rör sig mystiken framför allt med abstraktionen och i religionens provins med »l'instinct numineux». På grundval av dessa resultat söker nu Will att i anslutning till Otto konstruera en mystisk kult. Denna kan emellertid endast få betydelse för en fåtalig elit. Håri torde författaren lyckligtvis hava lika rätt som i sin intressanta och på originella synpunkter rika religionsvetenskapliga analys.

Gunnar Rosendal.

Meddelanden.

Kyrkomusikdagar i Helsingfors. Styrelsen för Finlands svenska kantororganistförening inbjuder kantorer-organister ävensom övriga för saken intresserade att deltaga i kyrkomusikdagar, som försiggå i Helsingfors den 13—15 nov. innevarande höst. Programmet omfattar bl. a. föredrag och diskussion i olika grenar inom kyrkomusiken, såsom liturgik, körledning och tonbildning, orgelspel m. m. Som föredragare ha landets främsta män på området utlovat sin medverkan. I programmet ingår jämväl en gudstjänst med rikare musikaliskt program. Närmare detaljer om programmet meddelas senare.

Anmälningar till deltagande — som är kostnadsfritt — böra skriftligen, före 1 nov., sändas till mötets sekreterare, Elis Mårtensson, V. Chaussén 25, Helsingfors.

Prisnedsättning. Årgångarna 1926 och 1927 av Tidskrift för kyrkomusik och svenskt gudstjänstliv kunna nu erhållas till ett nedsatt pris av kr. 2: 25 för vardera årgången. Rekvisition torde ställas direkt till förlaget.

Nya orglar. Simrishamns stadsförsamling har med A. Mårtenssons orgelfabrik i Lund kontrakterat om en ny orgel, omfattande 17 stämmor, fördelade på 2 man. och pedal.

Med samma firma har Hjortsberga församling (Lunds stift) träffat avtal om leverans av en ny orgel, omfattande 12 stämmor, fördelade på 2 man. och pedal.

S:t Peters Klosters kyrka i Lund har, i samband med kyrkans restaurering, erhållit ny orgel, som omfattar 14 stämmor, fördelade på 2 man. med delvis självständig pedal. En del av den gamla orgelns 10 stämmor ha kommit till användning i den nya. Den nya orgeln har dragit en kostnad av 11,000 kr.

Kantorsval. Till kantorer vid förenade tjänster ha valts: i Lekeryd G. Åhman därstädes; i Tunaberg P. E. A. Eriksson därstädes; i Morup G. Ring, Alingsås; i Pajala N. I. V. Sikström, Hörnefors; i N. Ullerud F. Sjökvist, Ö. Ullerud; i Villstad O. Persson, Kristdala.

Från stiften.

Stockholm. Tyska S:ta Gertruds Kyrka.
Under våren 1928 ha följande motetter och musikgudstjänst utförts: Nyårsdagen: E. Nössler: »Gott ist die Liebe». Trett.-dag: N. Hermann, satt av J. S. Bach: »Die drei weisen Männer». 1 S. e. Trett.: D. Bortinansky: »Du Hirte Israels». 2 S. e. Trett.: Ed. Nössler: »Gott ist die Liebe». 3 S. e. Trett.: M. Grabert: »Ich hebe meine Augen auf». 4 S. e. Trett.: P. Niepel: »Der Herr ist mein Licht». Kyndelsmässodagen: Alb. Becker: »Ich wollt, dass ich daheim wär». Sexagesima: Aug. Klein: »Wir haben ein festes prophetisches Wort». Fastlagssöndag: O. Wermann: »Wo ziehst du hin». 1 S. i Fastan: M. Grabert: »Um unserer Sünde willen». 2 S. i Fastan: Alb. Becker: »Jesu Wunden alle Stunden». 4 Mars musikgudstjänst: medverkande: musikdirektör Erik Erling, fru Frida Philipsson och kören; dirigent: Sven Lizell. Program: Orgelvorspiel: O. Wermann: »Abendfeier». O. Wermann: Passionskantate für Sopran-solo, gemischten Chor und Orgel. 1:sta Böndagen: A. Gumpelzhaimer (1559—1625) »Wie lang, o Gott, in meiner Not». Mid-

fastosöndagen: J. W. Franck (1641—1695): »Ich sehe dich, mein Jesus, bluten». Marie beb.-dag: Ch. Gounod: »Hell, Maria, ej förfäras», och J. G. Frech: »O Gud, i denna stunden» (svensk gudstjänst). Palmsöndag: M. Gulbins: »Jesu, meines Lebens Leben». Långfredagen: O. Wermann: »Nun schweiget still», och J. S. Bach: »Wenn ich einmal soll scheiden». Påskdagen: Alb. Becker: »Auf, mein Herze», och R. Hesselbarth: »An deine Liebe will ich denken». Annandag Påsk: Alb. Becker: »Påsk» (svensk gudstjänst). 1. S. e. Påsk: G. Schreck: »Frühmorgens, da die Sonn' aufgeht». 2 S. e. Påsk: H. G. Nägeli: »Der treue Hirt». 3 S. e. Påsk: J. S. Bach: »Zum Frieden». 4 S. e. Påsk: Alb. Becker: »Starker Herr Zebaoth». 2:a Böndagen: Rudolf Barth: »Gott, der grosse Himmelskönig». Kristi Himmelsf.-dag: Alb. Becker: »Gen Himmel auf gefahren ist». 6 S. e. Påsk: Carl Hirsch: »Lobt Gott in seinem Heiligtum». Pingstdagen: O. Wermann: »Lasst Maien». Annandag Pingst: Mel. J. S. Bach, arr. F. Wüllner: »Nu är det sommar blid» (svensk gudstjänst).

Ledigförklarade kyrkomusikertjänster.

Förenade med folkskolläroretjänst:

- I *Hejdaby*, Gotl. l., sökes före 22 okt. (adr. Barlingbo). Skolform B 3; klock.-lön 300 kr.
- I *Dalby* (Transtrands skola), Värml. l., sökes före 22 okt. (adr. Värmlands Dalby). Skolform B 1 (undervisn. i kl. 3—4). Org.-lön 1,000 kr. Prov för båda befattn. fordras.
- I *Mellby*, Jönk. l., sökes senast 24 okt. (adr. Höreda). Skolform B 2; forts.-skola, slöjd. Klock.- o. org.-lön 450 kr. + 50 kr. såsom ersättning för förutvar. klockarjord.
- I *Berga*, Kronob. l., sökas 2 förslagsrum före 24 okt. (adr. Lagan). Skolform C 1 b. v. Org.- o. klock.-lön 700 kr. Endast för manlig sökande.
- I *Hälleberga*, Kronob. l., sökes före 25 okt. (adr. Gullaskröv). Skolform B 1 (underv. i högre avd.); forts.-skola; fr. ht. 1929 även slöjd. Org.- o. kantorslön 600 kr.
- I *Rommele*, Älvsb. l., sökes före 27 okt. (adr. Upphärad). Skolform C 1; forts.-skola, slöjd. Org.-lön 300 kr., klock. lön 200 kr.
- I *Almby*, Örebro l., sökes före 2 nov. Skolform A. Folkskollärorelön: bostad in natura l. kontant 1100 kr. (efter förs. val). Klock. lön 200 kr., org.- o. kyrkosång.-lön 400 kr. Ev. dyrtidstill. (f. n. 100 kr. för klock., 200 kr. för org., 75 kr. för lärare).
- I *Dalby*, Upps. l., sökes före 3 nov. (adr. Upsala Näs, Upsala). Klock.- o. org.-lön 500 kr.; arvode för ringning o. klämtning 150 kr.
- I *Sandvik*, Jönk. l., sökes före 6 nov. (adr. Smålands Burseryd). Kantors- o. org.-lön 300 kr.
- I *Tossene*, Göteh. o. Bohus l., sökas 2 förslagsrum senast 12 nov. (för såväl manlig som kvinnlig sökande). Skolform C 1; forts.-skola (jordbruksbet.). Klock.- o. org.-lön 800 kr.
- I *Blidö* (Blidögårds skola), Sthlms l., sökes före 13 nov. Skolform B 2; forts.-skola, slöjd. Klock.- o. org.-lön 500 kr.

Musikläroretjänsten vid folkskoleseminariet i *Härnösand* sökes hos Skolöverstyrelsen senast den 31 okt. före kl. 12 på dagen.

PÅ C. W. K. GLEERUPS FÖRLAG HAR UTKOMMIT:

PRELUDIER vid gudstjänsten. Pris 2 kr.

SMÅ KORALPRELUDIER för gudstjänsten. Pris 2 kr.

TRESTÄMMIGA MOTETTER (Lunds Domkyrkas Körsånger 1—5). Pris 1 kr.

1. Kom, Guds dyra gåva!
2. Vid min Jesu sida.
3. Väktare av himlens bud.
4. Hjorten häftigt längtar.
5. Lovom Herran!

HÖGTIDSKÖRER (Lunds Domkyrkas Körsånger 6—10).
Pris 1 kr.

6. Hosianna.
7. Ära.
8. Det är en ros utsprungen.
9. Ditt huvud, Jesu, höjes.
10. Vid Reformationsfest.

TRE- OCH FYRSTÄMMIGA MOTETTER (Lunds Domkyrkas Körsånger 11—14). Pris 1 kr.

11. Mitt hjärta, Jesu, denna dag.
12. Du tålig var.
13. Lovpsalm.
14. Kristus är uppstånden.

ANDLIGA KÖRSÅNGER för hemmet. Pris 1 kr.

1. Upp, psaltare och harpa!
2. Din klara sol går åter opp.
3. Livets färd.
4. Hur länge.
5. O Gud, till dig jag flyr.

UNGDOMSKÖRER för högre allmänna läroverk. Pris 1 kr.

1. Vår svenska fana.
2. Till Norden.
3. Sångarglädje.
4. Friheten.
5. Engelbrektsmarschen.

TJUGOTRE BARNVISOR för svenska skolor och hem
av *J. Nyvall*. Pris 50 öre.

TIDSKRIFT FÖR KYRKOMUSIK OCH SVENSKT GUDSTJÄNSTLIV. Årgångarna 1926 och 1927 kunna erhållas vid direkt rekvisition från förlaget till ett nedsett pris av kr. 2:25 för vardera årgången.

JAG ÄR, O HERRE, I DIN MAKT för fem stämmor
av *Heinrich Albert*. Pris 20 öre. Rabatt vid rekvisition från förlaget.